

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

І.Б. Тернавська

Уманський національний університет садівництва, м. Умань (Україна)

В.Г. Уманська

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
м. Черкаси (Україна)

Постановка проблеми. Питання продовольчої безпеки займають важливе місце в концепціях національної безпеки усіх розвинутих країн. Продовольчу безпеку слід вважати комплексною проблемою, яка визначається фізичною, економічною доступністю продовольства, його якістю та безпекою, рівнем та структурою споживання продуктів харчування населенням, стійкістю та ступенем незалежності продовольчого ринку, рівнем розвитку галузей АПК та ефективністю використання природно-ресурсного потенціалу.

Недооцінка важливості забезпечення регіональної продовольчої безпеки в Україні є очевидною. Необхідність і правомірність регіонального підходу до питань забезпечення продовольчої безпеки зумовлюється специфічними характеристиками функціонування регіональної економіки в цілому, АПК і продовольчого ринку. На регіональному рівні склад чинників, що впливають на економічний розвиток, та їх співвідношення суттєво змінюється порівняно із загальноукраїнським. Цим зумовлюється актуальність теми дослідження, а вирішення питань забезпечення та посилення продовольчої безпеки на рівні регіону має важливе теоретико-методологічне і практичне значення.

Аналіз досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розв'язання проблем досягнення та посилення продовольчої безпеки зробили такі вітчизняні вчені: В.І. Бойко, В.І. Власов, О.М. Варченко, О.І. Гойчук, А.С. Лисецький, Б.Й. Пасхавер, О.В. Скидан, В.Г. Ткаченко, В.М. Трегобчук, П.Т. Саблук, О.М. Чечель, О.М. Шпичак та інші дослідники.

Метою публікації є дослідження головних проблем забезпечення та розгляд механізмів досягнення продовольчої безпеки регіону.

Основні результати дослідження. Багатогранність проблеми продовольчої безпеки диктує необхідність пошуку шляхів та механізмів її забезпечення. В розвинутих країнах використовують, як правило, два основних підходи до забезпечення продовольчої безпеки: перший – пріоритетна підтримка сільськогосподарських товаровиробників і гарантоване максимальне самозабезпечення всіма основними видами продовольства; другий – однакова підтримка як виробників, так і споживачів продовольства [1, с. 4].

Оскільки, в площині національної безпеки проблема продовольчого забезпечення належить до пріоритетних, першочергово необхідним є запровадження дієвих інструментів стимулювання розвитку агропромислового виробництва регіонів, як ключової передумови підвищення їх конкурентоспроможності. Зважаючи на роль, значення та перспективи активізації міжрегіональної інтеграції, важливо напрацьовувати ефективні моделі територіального співробітництва в реалізації узгодженої економічної політики, що сприятиме пожвавленню інвестиційної діяльності, більш раціональному використанню бюджетних коштів і місцевого ресурсного потенціалу, а отже – забезпечуватиме належний стан продовольчої безпеки, зростання рівня соціально-економічного розвитку та конкурентоспроможності регіонів – учасників спільних проєктів.

Динамічне поглиблення процесів регіоналізації розвитку уже перестало бути предметом футурологічних прогнозів, робочих гіпотез чи наукових дискусій учених-теоретиків, а дедалі очевидніше й масштабніше втілюється в площину практики нового господарського порядку [2, с. 103-104]. Процес управління продовольчою безпекою не може бути ефективним без поєднання принципів централізації та децентралізації.

Більшість заходів і механізмів політики забезпечення продовольчої безпеки повинні здійснюватися на державному рівні, адже без централізації і координації дій всіх учасників забезпечити її практично неможливо. Реалізація

такого складного процесу передбачає поєднання державної аграрної, економічної і соціальної політики. Діяльність держави і суспільства з формування продовольчої безпеки повинна ґрунтуватися на об'єктивному всебічному аналізі і прогнозуванні ситуації у сфері пропозиції продовольчих ресурсів, їх споживанні, взаємодії основних елементів системи продовольчого забезпечення країни.

Під децентралізацією державного управління розуміється процес передачі відповідальності за планування та реалізацію ресурсного забезпечення, розподілу й інших компонентів соціального управління від центральних органів державної влади до регіональних, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Успішність забезпечення продовольчої безпеки ускладнюється деградацією соціальної сфери, стан розвитку якої визначає рівень добробуту населення, є важливим чинником прискорення економічного прогресу, стимулювання нагромаджень та розширення економічного прогресу, зростання споживчих витрат та розширення внутрішнього ринку, підвищення продуктивності праці.

Важливо підкреслити, що сьогодні розширення і забезпечення стабільності власного виробництва продовольства можливе лише у разі вкладання капіталу у галузі сільського господарства. Така політика зумовить не лише підтримку вітчизняних товаровиробників, а й поступове витіснення значної частини імпортних товарів з ринку, що дасть можливість створити нові робочі місця в аграрному секторі економіки, збільшити платоспроможність і гарантії вільного доступу населення до продуктів харчування [3, с. 56].

Загрозою продовольчій безпеці є і зростання цін на продовольство, так як продукти харчування є абсолютно необхідним товаром, попит на який мало еластичний. Функція держави – запобігти і протидіяти зростанню цін на харчові продукти. У випадку, коли засоби впливу на ціни вичерпано, держава зобов'язана вживати заходи для компенсації такого зростання хоча б для найбільш вразливих верств населення. Зростання цін на продукти харчування, як

правило, збільшують частку витрат на їх придбання в загальній структурі витрат. Уряди багатьох країн на внутрішніх ринках намагаються контролювати ціни на базові продовольчі товари, особливо хліб і хлібні продукти. Проте, вони не можуть примусити підприємства працювати збитково, тому вводять або субсидії найбільш вразливим верствам населення, або дотації виробникам.

Висновки. Отже, при формуванні продовольчої безпеки потрібно забезпечити спільну цілеспрямовану і скоординовану дію законодавчих і виконавчих структур всіх рівнів, наукових і фінансових установ, промисловців і підприємців. Для цього необхідно створити відповідну нормативно-правову базу та проводити дієву політику продовольчого забезпечення.

Політика продовольчого забезпечення – це обґрунтоване поєднання заходів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та активної соціальної політики. Державна підтримка має стимулювати усі типи сільськогосподарських підприємств нарощувати виробництво продукції, підвищувати її якість, забезпечувати виконання державних програм, оновлювати технічні засоби з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу. Крім того, з метою гарантування продовольчої безпеки державі конче необхідно проводити заходи з підвищення платоспроможності населення та забезпечення доступності продуктів харчування в кількості, якості та асортименті, що необхідні для здорового фізичного й соціального розвитку кожної особистості.

Література

1. Ушачев И. Основные положения доктрины продовольственной безопасности Российской Федерации / И. Ушачев // АПК: экономика, управление. — 2008. — № 12. — С. 2–8.
2. Седіло Г. М. Розвиток агропродовольчої сфери Карпатського регіону / Г. М. Седіло, Н. М. Котько // Економіка АПК. — 2009. — № 11. — С. 103–107.
3. Варченко О. До питання поєднання державного і ринкового регулювання продовольчої безпеки / О. Варченко // Економіка України. — 2004. — № 7. — С. 53–59.